

11^η εβδομάδα

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

Μελέτη:

Β. ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ-Ρ.Ε. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-Μ. ΠΕΡΑΚΗΣ, Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση, 2020, σελ. 170-173

Έννοιες-κλειδιά:

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις	Ευρωπαϊκό Κληρονομητήριο	Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο
Αρχή αμοιβαίας δικαστικής αναγνώρισης	Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής	Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη

Ι. Άρθρο 81 ΣΛΕΕ για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

«1. Η Ένωση αναπτύσσει δικαστική συνεργασία στις αστικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις, βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων. Η συνεργασία αυτή δύναται να περιλαμβάνει τη θέσπιση μέτρων προσέγγισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, λαμβάνουν μέτρα, ιδίως όταν αυτό είναι απαραίτητο για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, με τα οποία διασφαλίζεται:

- α) η αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ των κρατών μελών των δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων και η εκτέλεσή τους,
- β) η διασυνοριακή επίδοση και κοινοποίηση δικαστικών και εξώδικων πράξεων,
- γ) η συμβατότητα των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη όσον αφορά την άρση των συγκρούσεων ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο και τη δικαιοδοσία,

- δ) η συνεργασία κατά την αποδεικτική διαδικασία,
- ε) η ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη,
- στ) η άρση των εμποδίων στην ομαλή διεξαγωγή αστικών δικών, εν ανάγκη προωθώντας τη συμβατότητα των κανόνων πολιτικής δικονομίας που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη,
- ζ) η ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης των διαφορών,
- η) η υποστήριξη της κατάρτισης των δικαστών και των άλλων λειτουργών και υπαλλήλων του τομέα απονομής της δικαιοσύνης.

3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, τα μέτρα με διασυνοριακές επιπτώσεις τα οποία αφορούν το οικογενειακό δίκαιο θεσπίζονται από το Συμβούλιο σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το Συμβούλιο μπορεί, μετά από πρόταση της Επιτροπής, να εκδώσει απόφαση για τον καθορισμό των πτυχών του οικογενειακού δικαίου με διασυνοριακές επιπτώσεις που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πράξεων που θεσπίζονται σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η πρόταση του δευτέρου εδαφίου διαβιβάζεται στα εθνικά κοινοβούλια. Σε περίπτωση αντιθέσεως εθνικού κοινοβουλίου η οποία κοινοποιείται εντός προθεσμίας έξι μηνών από την εν λόγω διαβίβαση, η απόφαση δεν εκδίδεται. Ελλείψει αντιθέσεως, το Συμβούλιο μπορεί να εκδώσει την εν λόγω απόφαση.»

II. Σημασία και ιστορική εξέλιξη της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις

Η σημασία της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. σε αστικές υποθέσεις είναι εξαιρετικά μεγάλη, καθώς δι' αυτής εξασφαλίζεται η άρση εμποδίων που ανακύπτουν από τα διαφορετικά εθνικά δικαιοσύνηματα, εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση των πολιτών στη δικαιοσύνη και υψηλό επίπεδο ασφάλειας στους πολίτες σε θέματα διασυνοριακών υποθέσεων

αστικού δικαίου, η στενή διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών-μελών και η κατάρτιση των δικαστών και του προσωπικού των δικαστηρίων.

Η δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων, με την οποία εξασφαλίζεται ότι οι δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται από τις δικαστικές αρχές ενός κράτους μέλους αναγνωρίζονται από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε. και εκτελούνται και από αυτά χωρίς επιπρόσθετες διαδικασίες και διατυπώσεις.

Η ανάγκη απλοποίησης των διαδικασιών για την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών και διοικητικών αποφάσεων είχε επισημανθεί ήδη στο άρθρο 220 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της ΕΚ. Με το Πρόγραμμα της Χάγης το 2004 τονίστηκε η ανάγκη επέκτασης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων και σε άλλους τομείς του ιδιωτικού δικαίου, πρωτίστως στις περιουσιακές και κληρονομικές σχέσεις.

Σημειωτέον ότι για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις αρμοδιότητα έχουν, σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο (άρθρο 81 παρ. 2 ΣΛΕΕ), όμως κατ' εξαίρεση για τις διασυνοριακές υποθέσεις οικογενειακού δικαίου τα μέτρα λαμβάνονται από το Συμβούλιο, ομοφώνως, κατόπιν διαβουλεύσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (άρθρο 81 παρ. 3 ΣΛΕΕ).

III. Τομείς δικαστικής συνεργασίας

Στην παρ. 2 του άρθρου 81 ΣΛΕΕ αναφέρονται οι κύριες δραστηριότητες στις οποίες η Ε.Ε. μπορεί να λάβει μέτρα στο πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της:

- 1. Αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων:** Προβλέπεται στον Κανονισμό (ΕΕ) υπ' αριθμ. 1215/2012

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Κανονισμός Βρυξέλλες Ι). Με τον Κανονισμό αυτό επιχειρείται η εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών-μελών και η απλοποίηση και επιτάχυνση της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων, καθώς σε αυτόν προβλέπεται ότι, όταν σε ένα κράτος-μέλος έχει εκδοθεί δικαστική απόφαση που επιλύει μία διαφορά αστικής φύσεως, τότε η απόφαση αυτή επιβάλλεται να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε..

2. Διασυνοριακή επίδοση και κοινοποίηση δικαστικών και εξώδικων πράξεων:

Η διαδικασία με την οποία λαμβάνουν χώρα η επίδοση και η κοινοποίηση εγγράφων από τις αρχές ενός κράτους μέλους στις αρχές άλλου κράτους μέλους στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας πρέπει να είναι απλή και σύντομη. Προς τον σκοπό αυτό έχει εκδοθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2020/1784 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 25ης Νοεμβρίου 2020 περί επιδόσεως και κοινοποίησεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις («επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων») που αναδιατύπωσε τον προηγούμενο Κανονισμό (ΕΚ) υπ' αριθμ. 1393/2007.

3. Συμβατότητα των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη όσον αφορά την άρση των συγκρούσεων επί του εφαρμοστέου δικαίου και της δικαιοδοσίας:

- Ισχύει ο Κανονισμός (ΕΕ) υπ' αριθμ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Ιουνίου 2008, σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Κανονισμός Ρώμη Ι)
- καθώς και ο Κανονισμός (ΕΕ) υπ' αριθμ. 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11^{ης} Ιουλίου 2007, σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις μη συμβατικές ενοχές (Κανονισμός Ρώμη ΙΙ)

- ειδικά για τις διασυνοριακές υποθέσεις κληρονομικού δικαίου ισχύει ο Κανονισμός (ΕΕ) υπ' αριθμ. 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Ιουλίου 2012, ο οποίος προβλέπει και την έκδοση Ευρωπαϊκού Κληρονομητηρίου.
- επίσης, για τις διασυνοριακές υποθέσεις σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ισχύει ο Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Βρυξέλλες Ια), ο οποίος συμπληρώνει τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ι. Ο Κανονισμός αυτός αναθεωρήθηκε και αναδιατυπώθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/1111 του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 2019 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, και για τη διεθνή απαγωγή παιδιών
- για να βελτιωθούν η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας έχει εκδοθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, ο οποίος θεσπίζει ενιαίους κανόνες σχετικά με τη δικαιοδοσία, την αναγνώριση και το εφαρμοστέο δίκαιο στον εν λόγω τομέα,
- ενώ ισχύει και ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 805/2004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις.

4. Συνεργασία κατά την αποδεικτική διαδικασία: Η συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ρυθμίζεται με τον Προς τον σκοπό αυτό έχει εκδοθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2020/1783 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 25ης Νοεμβρίου 2020 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (διεξαγωγή αποδείξεων) που αναδιατύπωσε τον προηγούμενο Κανονισμό (ΕΚ) υπ' αριθμ. 1206/2001. Πολύ σημαντικός είναι και ο Κανονισμός 2016/1191

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την απλούστευση των απαιτήσεων υποβολής δημοσίων εγγράφων στην Ε.Ε..

- 5. Ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη:** Η ουσιαστική πρόσβαση Ευρωπαίων πολιτών και ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στη δικαιοσύνη εξασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό με το ευεργέτημα της πενίας (Οδηγία 2003/8/EK), την απλοποίηση της διαδικασίας στις μικροδιαφορές (Κανονισμός ΕΕ υπ' αριθμ. 861/2007), τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής (Κανονισμός ΕΕ υπ' αριθμ. 1896/2006).
- 6. Άρση των εμποδίων στην ομαλή διεξαγωγή αστικών δικών**
- 7. Ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης των διαφορών:** Για τον θεσμό της διαμεσολάβησης έχει εκδοθεί η Οδηγία 2008/52/EK, με σκοπό την εξωδικαστική διευθέτηση αστικών υποθέσεων,
- 8. Υποστήριξη της κατάρτισης των δικαστών και των άλλων λειτουργών και υπαλλήλων του τομέα απονομής της δικαιοσύνης**

IV. Εργαλεία της Ε.Ε. για την απλοποίηση και επιτάχυνση της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις

Προκειμένου να απλουστευθεί και να επιταχυνθεί η δικαστική συνεργασία, η Ε.Ε. έχει εισαγάγει διάφορα εργαλεία, τα κυριότερα εκ των οποίων είναι:

IV.1. Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (EJN)

Ιδρύθηκε με την Απόφαση 2001/470/EK με στόχο τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών των κρατών μελών σε αστικές υποθέσεις. Πρωτίστως, διευκολύνει τις επαφές μεταξύ δικαστικών αρχών ορίζοντας ένα δίκτυο αρμοδίων εθνικών επαφών και φορέων, παρέχοντας πληροφορίες σε πρόσωπα και επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διασυνοριακές υποθέσεις,

καθώς και σε δικηγόρους, συμβολαιογράφους, δικαστικούς επιμελητές και δικαστές.

IV.2. Η Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη (e-Justice)

Στόχος της Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης είναι η ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφόρηση στον τομέα της δικαιοσύνης καθώς και η ψηφιοποίηση των διαδικασιών. Ο στόχος επιτυγχάνεται πρωτίστως με την Πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης που παρέχει πληροφορίες και ηλεκτρονικές υπηρεσίες στους πολίτες.

Ασκήσεις αυτό-αξιολόγησης

11.1 Δείτε το βίντεο και απαντήστε ποια είναι η σημασία του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου για την δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις:

<https://www.youtube.com/watch?v=VZwXpSjMaK4> (Μέχρι 150 λέξεις, 15 λεπτά)

11.2 Περιγράψτε συνοπτικά την έννοια του Ευρωπαϊκού Κληρονομητηρίου, τον τρόπο έκδοσής του και τη σημασία του στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις. (Μέχρι 150 λέξεις, 15 λεπτά)